Europos Parlamentas
2019-2024

Užsienio reikalų komitetas

2022/2154(INI)

27.6.2023

PRANEŠIMO PROJEKTAS

dėl Europos Parlamento rekomendacijos Tarybai ir Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai „Dalyvavimo teisės stiprinimas: rinkimų procesų legitimumas ir atsparumas neliberaliose politinėse sistemose ir autoritariniuose režimuose“
(2022/2154(INI))

Užsienio reikalų komitetas

Pranešėjas: Nacho Sánchez Amor

TURINYS

Psl.

EUROPOS PARLAMENTO REKOMENDACIJOS PROJEKTAS 3

EUROPOS PARLAMENTO REKOMENDACIJOS PROJEKTAS

Tarybai ir Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai „Dalyvavimo teisės stiprinimas: rinkimų procesų legitimumas ir atsparumas neliberaliose politinėse sistemose ir autoritariniuose režimuose“
(2022/2154(INI))

Europos Parlamentas,

– atsižvelgdamas į Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, ypač į jos 21 straipsnio 3 dalį,

– atsižvelgdamas į Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą ir prie jo pridėtą Bendrąją pastabą Nr. 25 dėl teisės dalyvauti viešuosiuose reikaluose, balsavimo teisių ir lygių sąlygų stoti į valstybinę tarnybą,

– atsižvelgdamas į Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos pirmojo protokolo 3 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Tarptautinės konvencijos dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo 5 straipsnio c punktą,

– atsižvelgdamas į JT tarptautinio rinkimų stebėjimo principų deklaraciją,

– atsižvelgdamas į 2000 m. balandžio 11 d. Komisijos komunikatą dėl ES pagalbos rinkimams ir jų stebėjimo (COM(2000)0191),

– atsižvelgdamas į JT gaires valstybėms dėl veiksmingo teisės dalyvauti viešuosiuose reikaluose įgyvendinimo,

– atsižvelgdamas į 2020 m. kovo 25 d. Komisijos ir Komisijos pirmininko pavaduotojo ir Sąjungos vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai bendrą komunikatą „2020–2024 m. ES žmogaus teisių ir demokratijos veiksmų planas“ (JOIN(2020)0005),

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 118 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Užsienio reikalų komiteto pranešimą (A9-0000/2023),

A. kadangi piliečių teisė balsuoti ir būti išrinktiems per periodiškai rengiamus tikrai demokratinius rinkimus yra pagrindinės, tarptautiniu mastu pripažintos žmogaus teisės;

B. kadangi Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 21 straipsnyje teigiama, kad kiekvienas turi teisę dalyvauti savo šalies valdyme ir kad periodiškai rengiamų, tikrų ir visuotinių rinkimų metu išreikšta žmonių valia turi būti valdžios pagrindas; kadangi tai patvirtinta Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte,

C. kadangi, JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro duomenimis, teisė dalyvauti laisvuose ir sąžiningose rinkimuose yra neatsiejamai susijusi su kitomis pagrindinėmis

teisėmis, pvz., teisėmis į laisvę nuo diskriminacijos, saviraiškos laisvę ir taikių susirinkimų ir asociacijų laisvę;

D. kadangi tikri demokratiniai rinkimai yra būtinas įtraukaus valdymo aspektas, nes jie suteikia valdžios institucijoms piliečių įgaliojimus;

E. kadangi daugiau kaip 75 proc. žmonių gyvena nedemokratinėse šalyse ir tai riboja jų pagrindines žmogaus teises; kadangi mažėjanti pilietinės visuomenės erdvė daro neigiamą poveikį teisei dalyvauti tikruose rinkimuose;

F. kadangi autokratiniuose ir neliberaliuose režimuose, kurie rengia fiktyvius rinkimus siekdami įtvirtinti savo valdžią, neužtikrinama teisė dalyvauti tikruose rinkimuose; kadangi tokie rinkimai nėra laisvi ir sąžiningi, juose nėra realių politinių debatų ir jų metu nepagrįstai ribojama teisė balsuoti ir būti išrinktam;

G. kadangi autokratiniai ir neliberalūs režimai vis dažniau sukuria tokį naratyvą, kuriame nedemokratiniai rinkimai pristatomi kaip tikri rinkimai siekiant įgyti teisėtumą tarptautiniu ir nacionaliniu mastu, o tai yra nepagrįsta dėl nedemokratiškos rinkimų eigos; kadangi tokiu atveju šalies viduje šis teisėtumas naudojamas siekiant didinti žmonių paklusnumą ir paramą režimui ir stiprinti jo teisę valdyti, taip pat sumažinti bet kokį pasipriešinimą režimui ir paneigti opozicijos teisėtumą;

H. kadangi teismų nepriklausomumo ir teisinės valstybės silpnėjimas ir bendras demokratijos mažėjimas autokratiniuose ir neliberaliuose režimuose sudaro sąlygas šių režimų įteisinimo strategijoms;

I. kadangi autokratiniai ir neliberalūs režimai sukūrė naujų būdų ir imitacinių reikalavimų laikymosi strategijų, kad būtų galima apeiti reikalavimą visapusiškai laikytis tarptautinių rinkimų stebėjimo standartų atvirai jų neatsisakant; kadangi jų pastangos užtikrinti tarptautinį vienas kito suklastotų rinkimų teisėtumą yra vis geriau organizuotos;

J. kadangi pastaraisiais metais padidėjo išpuolių prieš nešališkus rinkimų stebėtojus sunkumas ir mastas, įskaitant priekabiavimą, šmeižtą, grasinimus, teisių pažeidimus ir fizinį smurtą, ir dėl to jų svarbaus darbo aplinka pasidarė neapibrėžta ir nesaugi; kadangi ES rinkimų stebėtojus laiko žmogaus teisių gynėjais;

K. kadangi įtampa tarp demokratinių valstybių ir autoritarinių režimų tampa vis labiau geopolitinė; kadangi dėl šios tendencijos ES turi kelti savo demokratinius klausimus aukščiausiu politiniu lygmeniu, be kita ko, kurdama strategiškesnius demokratijos aljansus ir laikydama demokratiją strateginiu interesu ir pagrindine savo geoekonominės ir prekybos strategijos dalimi;

L. kadangi ES turėtų laikytis sistemingo požiūrio į teisę dalyvauti, be kita ko, demonstruodama savo tvirtą ryšį su žmogaus teisėmis, demokratija ir teisine valstybe;

1. rekomenduoja Tarybai ir Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai:

Informuotumas apie teisę dalyvauti tikruose rinkimuose

a) parengti ir įgyvendinti ryžtingesnius ES veiksmus, kuriais būtų skatinama ir saugoma teisė dalyvauti, kaip daug platesnės paramos žmogaus teisėms ir demokratijai strategijos dalis;

b) pabrėžti esminį ryšį tarp teisės dalyvauti tikruose rinkimuose ir kitų pagrindinių laisvių, visų pirma judėjimo, nuomonės ir saviraiškos, susirinkimų ir asociacijų laisvių, taip pat teisės nebūti diskriminuojamam, nes be jų neįmanoma veiksmingai naudotis teise dalyvauti tikruose rinkimuose; be to, pabrėžia itin svarbų teisinės valstybės vaidmenį šioje srityje;

c) supaprastinti teisę dalyvauti ES išorės veiksmų priemonių rinkinyje;

d) pripažinti, kad autokratiniuose ir neliberaliuose režimuose gyvenantys žmonės patiria didelių sunkumų gauti nešališką su rinkimais susijusią informaciją ir atskirti ją nuo režimo remiamos propagandos, įskaitant patikimą informaciją apie kandidatus, balsavimo prioritetus ir rinkimų proceso eigą, o tai trukdo jiems suprasti, ar rinkimai iš tiesų yra konkurencingi ir ar piliečių prioritetai atsispindi rezultatuose;

ES priemonės ir procedūros

e) kovoti su naratyvu, kurį skatina autokratiniai ir neliberalūs režimai, kad jie turi savo piliečių įgaliojimus po tikrų rinkimų; šiuo atžvilgiu parengti išsamią ES visuotinę strategiją, skirtą kovoti su priemonėmis, kurias šie režimai naudoja rinkimams įteisinti, kaip antai, netikri stebėtojai ir šešėlinės rinkimų stebėjimo grupės vietoje standartizuotų tarptautinių misijų;

f) stiprinti ryšį tarp rinkimų stebėjimo darbo ir platesnės ES paramos žmogaus teisėms ir demokratijai naudojant politines ir bendradarbiavimo priemones; autoritarines rinkimų įteisinimo strategijas laikyti ankstyvais pagrindinių nedemokratinių tendencijų simptomais ir atitinkamai reaguoti;

g) kovoti su autokratinių ir neliberalių režimų pastangomis šalies viduje kurti klaidingą suvokimą apie suklastotų rinkimų tikrumą; ypatingą dėmesį skirti autokratinių ir neliberalių režimų su rinkimais susijusiam piktnaudžiavimui informacinėmis ir ryšių technologijomis, nes jie tą vis dažniau vykdo siekdami padaryti neigiamą įtaką dalyvavimui skleisdami propagandą ir dezinformaciją bei ribodami prieigą prie informacijos apie opozicijos idėjas ir kandidatus;

h) pripažinti itin svarbų pilietinės visuomenės vaidmenį paneigiant suklastotų rinkimų teisėtumą vietos gyventojų akyse; remti pilietinės visuomenės organizacijas, žmogaus teisių gynėjus ir žiniasklaidą, be kita ko, įgyvendinant gebėjimų stiprinimo ir komunikacijos strategijas, taip pat renkant duomenis apie teisės dalyvauti tikruose rinkimuose pažeidimus; visų pirma remti vietos rinkimų stebėtojus, kurių veikla didina žmonių įsitikinimą, kad jų teisė dalyvauti tikriniuose rinkimuose bus gerbiama;

i) informaciją apie tikrus rinkimus ir žmonių teisę juose dalyvauti įtraukti į paramos žmogaus teisėms ir demokratizacijai projektus pagal Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę „Globali Europa“ ir Pasirengimo narystei

paramos priemonę, įskaitant paramą rinkimų stebėtojams kaip žmogaus teisių gynėjams; šiuo tikslu remti pasaulinį švietimo žmogaus teisių klausimais universitetų tinklą;

j) pasinaudoti ES kultūros diplomatijos ir tarptautinių kultūrinių ryšių priemonių rinkiniu siekiant stiprinti teisę dalyvauti, kovoti su autokratiniais ir neliberaliais režimų naratyvais, kuriais siekiama įteisinti suklastotus rinkimus, ir stiprinti demokratinę kultūrą ES nepriklausančiose šalyse;

k) labiau remti iniciatyvas, susijusias su rinkimų stebėjimo mokymu ir žinių gilinimu;

l) išnagrinėti galimybę ES susitarimų, bendrųjų muitų tarifų lengvatų sistemos ir lygiaverčių mechanizmų nuostatoje dėl demokratijos numatyti nuolatinį kvietimą stebėti rinkimus, atsižvelgiant į dabartinį daugelio šalių nenorą siųsti Europos Sąjungai kvietimus atvykti stebėti rinkimų; remti Parlamento paramos demokratijai ir rinkimų koordinavimo grupę ir jos darbą, ypač rinkimų stebėjimo srityje;

m) įtraukti ES rinkimų stebėjimo misijų rezultatus kaip esminį elementą į bendrą ES ir atitinkamos šalies santykių sistemą;

n) apsvarstyti teisę dalyvauti ES nepriklausančiose šalyse vedant ES dialogus žmogaus teisių klausimais;

o) taikyti ES visuotinį sankcijų už žmogaus teisių pažeidimus režimą asmenims, atsakingiems už sunkius teisės dalyvauti ir demokratinių rinkimų standartų pažeidimus;

p) pripažinti ES rinkimų stebėjimo misijų vaidmenį teikiant rinkimų tikrumo įrodymus ir toliau tobulinti šią priemonę, be kita ko, didinant jos matomumą;

ES veiksmai tarptautiniuose forumuose

q) sukurti demokratinių šalių ir daugiašalių institucijų, pvz., ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro ir Europos Tarybos, koaliciją siekiant tarptautiniuose forumuose, visų pirma JT, veiksmingiau kovoti su suklastotų rinkimų įteisinimu;

r) JT žmogaus teisių taryboje propaguoti idėją parengti gaires dėl teisės dalyvauti rinkimuose, aktyviau įtraukiant vietos pilietinės visuomenės organizacijas; įvertinti galimybę toliau plėtoti ir susisteminti Bendrąją pastabą Nr. 25 dėl Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 25 straipsnio, kad būtų įrodytas teisės dalyvauti ir žmogaus teisių bei demokratijos ryšys, siekiant atremti naujus iššūkius, įskaitant internetinę dezinformaciją ir stiprėjantį autoritarizmą;

s) pasmerkti tai, kad siekiant įteisinti rinkimus pažeidžiami tarptautiniu mastu nustatyti standartai; ypatingą dėmesį skirti naratyvams, kuriais kaip netikrų rinkimų teisėtumo šaltinis propaguojamos alternatyvios vertybės, pvz., normatyvinė nacionalinės teisės aktų viršenybė tarptautiniu mastu nustatytų

standartų atžvilgiu, religinės ir tradicinės vertybės, kultūrinės ypatybės ar prioriteto teikimo vystymuisi darbotvarkės;

t) vadovauti pastangoms užtikrinti didesnį JT tarptautinio rinkimų stebėjimo principų deklaracijos ir ją pasirašiusių bei rinkimų stebėjimo srityje veikiančių organizacijų darbo matomumą; apsvarstyti galimybę paraginti atnaujinti Tarptautinio rinkimų stebėjimo principų deklaracijos signatarų sąrašą, kad būtų sustiprintas jo patikimumas ir nustatytas aiškus būdas atskirti tikras stebėjimo grupes nuo netikrų stebėtojų; išnagrinėti būdus, kaip pakirsti šešėlinių organizacijų ir netikrų stebėtojų teisėtumą;

u) skatinti aiškiai nustatyti tarptautinius ir nacionalinius nešališkus rinkimų stebėtojus kaip žmogaus teisių gynėjus atitinkamuose daugiašaliuose forumuose ir palaikant ES ryšius su kitomis tarptautinėmis organizacijomis ir primygtinai reikalauti, jog nešališki rinkimų stebėtojai būtų reikiamai apsaugoti, kad jie galėtų nepriklausomai ir saugiai vykdyti savo pareigas;

2. paveda Pirmininkei perduoti šią rekomendaciją Tarybai ir Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai.